

ERIK HELMERSON

Roman

Romanus & Selling

LÅGAN
I GROTAN

ERIK HELMERSON

Lågan i grottan

Roman

**ROMANUS
& SELLING**

TIDIGARE UTGIVNING AV ERIK HELMERSON

Dom därute (2022)

PÅ ANNAT FÖRLAG

Blixthalka (2008)

Den onödige mannen (2011)

Au revoir, Magnus (2014)

Romanus & Selling
Box 3159, 103 63 Stockholm
info@romanusochselling.se
www.romanusochselling.se

ISBN 978-91-90058-18-3
Copyright © Erik Helmersson 2026
Omslag: Elina Grandin
Tryck: ScandBook, EU 2026
Första tryckningen

Allt var vitt och han förnekade Gud. Han borde ha åkallat Herrens namn, i stället förnekade han Gud och skrek att han aldrig skulle gå i kyrkan igen, aldrig tro, han hatade Gud, hörde de inte det? De hade slagit och slagit, hundarna var där hela tiden, han hörde deras skall och han slutade aldrig att höra det. Allt var vitt och ljuset letade sig längst in i hjärnan och stannade där hur hårt han än knep ihop ögonen. Och de hade slagit honom i det vita och hundarna skällde och ylade och käkarna smällde framför hans ansikte och han förnekade Gud igen och hans muskler knöt sig och de skrattade och slog och han förnekade Gud och allt var vitt.

Bok I

I.

NÄR DE FÖRDE ut Paul ur bilen och bort mot kyrkan hade de förhört honom i en dag och en natt. De tre sista timmarna knäckte honom. De flesta stod ut längre än så.

De två männen som gick på varsin sida av honom hade kostym och mörka glasögon, men Paul själv, glest skäggig och iklädd en beige techjacka som skrynklade sig runt bröstkorgen, knep ihop ögonen mot förmiddagsljuset. Solen lyckades inte suddas ut de mörka trianglarna under hans ögon. De hade stigit ut ur en svart Volvo med tonade rutor som stannat ett kvarter från kyrkobyggnaden.

Den fjärde som klivit ut ur bilen bar uniform, de få som noterade honom kunde se att han var tillverkad för chaufförens uppgift. Medan de andra sakta gick bort mot trappan och porten vecklade han ut bilens tunna kontaktremsa ur facket vid sidan av motorn och la kontakten mot den magnetiska ytan på elbanken som stack upp ur trottoaren. Han lutade sig mot förardörren och sköt upp kepsen i pannan. Så försatte han sig själv i viloläge. Han ställde sig med fötterna parallellt och armarna i kors över bröstet. Ögonen var halvslutna.

De tre övriga hade kommit fram till kyrktrappan nu. En av männen i kostym böjde sig framåt och gjorde en överdrivet servil gest med armen mot Paul: "Varsågod, efter dig." Även

om den andre var tjugo år äldre, och skjortan börjat glipa över håret på hans mage, såg båda ut och rörde sig som idrottsmän, kanske simmare, och de utstrålade en självsäkerhet som om idrotten dessutom hade gett dem framgång. Pauls kropp hade aldrig knådats i bassäng, löpspår eller gym, han såg ut som en man som länge fått sin smärthet gratis men där årens gift till slut sakta börjat utsöndras i hans kropp, böjt den, spänt ut hans mage, grumlat hans syn, förtunnat hans armar, luckrat upp hans skelett och tvingat honom att röra sig försiktigare, grina illa inför smärtor, sprida gubbljud, gubblukter.

Paul tog ett par steg uppför, tvekande, som om han fortfarande var bländad av ljuset. Han rörde sig ryckigt och verkade ha svårt att lyfta upp fötterna på trappstegen.

Det hördes att han andades i tunga stötar.

På vägen upp passerades han av ett par i hundraårsåldern. Kvinnan såg knappt på honom utan höll blicken fäst på mannen med solglasögon. När en av dem log mot henne återgäldade hon inte leendet utan böjde nacken och skyndade på stegen.

”Är vi så uppenbara?” frågade den äldre av dem.

”Den slutsatsen kan man dra, Frank”, svarade hans följeslagare. Han log inte längre. ”Hur går det?” sa han med högre röst.

”Det går bra”, sa Paul. ”Det går bara bra.”

Inifrån kyrkan hördes svaga orgeltoner som ökade i styrka när en av männen i solglasögon öppnade den bastanta träporten. Ett häftigt drag slog mot dem och Paul vacklade och sökte dörrkarmen med sin högra hand. Den äldre mannen tog reflexmässigt ett grepp om hans vänstra arm för att ge honom stöd, då skrek Paul till, ett kort, ohejdbart läte som slutade i en onaturlig harkling, som om han skämdes.

Den andre släppte taget. ”Aj då”, sa han. Paul blev stående och masserade försiktigt sin arm. Han hukade lätt, det såg ut

som att han sjönk ihop. ”Men nu slutar vi jämra oss och travar på”, sa mannen.

Fortfarande med handen mot vänsterarmen tog Paul några steg in i vapenhuset. Han kände svalkan som strålade ut från de grå stenväggarna och det nötta golvet. Ovanför den inre dörren, som ledde in i kyrkorummet, hängde en tavla: Jesus Kristus, människosonen, stod med utbredda armar och ett glädjestrålade ansikte under en svensk flagga. På ömse sidor av honom stod två ljushåriga barn med blicken på Kristi ansikte och flaggduken som lyste framför en molnfri himmel.

”Detta var inte i går”, sa mannen som kallats Frank.

”Jag gick i julas, med ungarna”, sa hans kollega. ”Tänkte ge hustrun några timmar av lugn. Men hon passade förstås på att griljera skinkan och programmera om städroboten och all möjlig skit.” Så sköt han upp dörren och tryckte mjukt Paul framför sig med en hand mellan skulderbladen.

Paul sa ingenting. Han såg sig om i rummet. Den svala luften, ljuset som dansade genom fönstren och antog deras färger, fötternas skrapande i bänkraderna, orgelmusiken som förberedde sig, lekte sig fram mellan pelare och kroppar.

Så länge sedan det var. Så många minnen som rörde sig, trängdes och ville fram. Minnen av ord som formade långa ramsor på främmande språk, doften av brinnande rökelse, en kör som sjöng upp med låga röster, män i långa svarta rockar som rörde sig skyndsamt men tyst. Men här, i det ljusa rummet, var det något som inte stämde, en dissonans i bilden, som en annorlunda krydda i en annars välbekant rätt.

Så kände han smärtan igen, åter for högerhanden upp mot vänster överarm. ”Här blir bra”, sa en av männen i kostym. Innan han gick in i bänken försökte Pauls kroppsminne ta över, han böjde sig lätt framåt för att knäfalla, men hann hejda sig. Han slöt ögonen i tacksamhet. Så gick han med den typiska

kyrkogångstilen, sidledes som en krabba, in i bänken, satte sig ner och sträckte ut handen efter den blågula psalmboken. Den yngre av hans följeslagare trängde sig förbi honom och satte sig på hans högra sida så att han hamnade mellan de två.

Paul vred sakta huvudet, först åt vänster, sedan åt höger, och mindes. Här var det ingen som knäföll i sin bänk. De satt som i Metron, alla var tysta och tittade antingen rakt framför sig, mot altaret, eller ner på sin handish. Någon studerade sin psalmbok. Ingen lutade tungt sin panna mot knäppta händer.

Ingen bad.

Det var söndag. Paul hade fortfarande mer ont än han haft i sitt liv, i magen, lårens muskler, ryggen. Hans huvud bultade och vänsterarmen smärtade som om den stod i lågor.

Klockan var två minuter i elva.

När Paul efteråt funderade på hur många som varit i kyrkan tänkte han på hur unga de varit. Under hans uppväxt var det mest äldre kvinnor som viskade bönerna och grät i sin psalmbok. Den här gången var många av besökarna familjer med små barn, men det fanns också grupper av ungdomar – de flesta med partinålar på sina jackor – och förvånansvärt många ensamma medelålders män som höll psalmböckerna hårt och bestämt.

Ett hårt bett av smärta fick honom att snabbt suga in luft. Han kände svetten tränga fram i ansiktet och förde jackan till munnen för att andas i den, tungt och koncentrerat. ”Ssch, det börjar snart”, sa mannen vid hans vänstra sida, och han hörde den andre fnissa till.

Paul rörde fingrarna, sakta. När han såg på dem i ljuset från takets elektriska kristallkronor tyckte han att de påminde om armarna på en bläckfisk. Smärtan fortsatte, men den hade gått över till ett dovt bultande. Den gick att ignorera. Han förde högerarmen till pannan, torkade bort svetten, blundade.

”Har du stängt av din handish?” viskade Frank. När han lutade sig snett framåt syntes sprickorna runt hans gammaldags skjortknappar tydligt. Paul svarade inte. Frank stötte till hans vänsterarm med armbågen och Paul var nära att skrika högt. I stället knep han ihop tänderna, det enda som slapp ut var ett tunt, gnisslande ljud som fick barnen framför dem att vända sig om. ”Svarar vi inte längre?”

”Jag trodde inte att det var mig du pratade med”, sa Paul tyst. ”Du vet att min handish inte är här. Ni har den fortfarande.”

”Visst fan. Åh, förlåt – så säger man inte i kyrkan och allt!” Den andre skakade åter av undertryckt skratt. Nu vände sig flera om, men förmodligen såg de vilken sorts människor det var som orsakade störningarna, så ingen sa något, de tittade ner i sina psalmböcker eller bara rakt fram, eller kanske på Guds sons ansikte som reflekterade kristallkronornas ljus över församlingen.

Orgeln tonade in och Paul ställde sig upp med de andra. Prästen, en rundlagd man med breda polisonger, bugade sig för statyn med den fastspikade Människosonen. Så bröt orden fram: ”Du gamla, du fria, du fjällhöga nord...” Paul märkte att båda männen på hans ömse sidor sneglade på honom, men det var onödigt, han hade sjungit med ändå. Orden väckte så många minnen, från hans föräldrar som skrattande hörde hans stolthet när han sjöng hela sången för dem, via lågstadielklassrummens doft av damm, alla fotbollslandskamper – bilden av tonåringar i gula tröjor som sjöng med samma stolthet som Paul framför sin mamma och pappa. Men också: Massorna som hade sjungit just dessa ord framför Alltinget, de första framträdandena av kung Karl XVII Vasa där medlemmar av hirden spred ut sig i folket och med perfekt synkronicitet började låta sina elbatonger falla över dem som inte sjöng med – de

gick för långt den gången, hovet sa förstås ingenting men det blev oroligt, det mullrade, kontrollen över Pauls tidning och andra medier skärptes och till sist kom den kvävda ursakten från statsministern själv, full av förbehåll om ett fåtal misstänkta infiltratörer och överdrifter i medierna kring vad som faktiskt skett.

När den tredje versen började – ”Du Sverige, bebott av det stoltaste folk” – var det Pauls tur att snegla sig omkring. Han gjorde det av vana, för att se vilka som ännu inte lärt sig texten. Ungdomarna kunde, de hade nött in den i skolan. Några av de medelålders männen sjöng mycket högt, som om orden var deras egna ägodelar som de med stolthet visade upp för omvärlden. Andra i kyrkorummet mumlade förläget, eller rörde läpparna i helt andra ord än dem som skulle sjungas. Männen bredvid Paul sjöng inte alls. Så var det nästan över, orgeln tog sats som inför ett sista hinder. Paul blickade rakt fram. ”Att Svea Rike alltid vara trogen”, sjöng han med de andra. ”Att Svea Rike alltid vara trogen.”

Det var i tystnaden som följde, när prästen bredde ut sina armar som för att omfamna sin församling, som Paul så när gjorde ett misstag som hade kostat honom mer än han vågade tänka på. I hans huvud ekade redan de ord som han hört så många gånger, som ekat genom hans liv: *I Faderns, Sonens och den helige Andes namn*, och även om hans hjärna inte svarade gjorde kroppen det, höger hand sökte sig upp mot pannan för att börja teckna ett kors, och mannen som satt till vänster om honom stelnade och låste Paul i sin blick och Paul förstod vad han varit på väg att göra och hans hand fortsatte förbi pannan och han drog den genom håret, ryckigt, skakande medan han kippade efter luft.

För prästen sa inte orden. I stället harklade han sig och började:

”Fjällens och det öppna landskapets Gud, skogarnas och de glittrande sjöarnas Gud, havens och historiens Gud, du som är med oss i vårt fädernesland, i din närhet vill vi vara, i ditt namn vill vi be att du fortsätter att hålla din hand över det folk som sedan urminnes tider varit dig troget.”

”Amen”, svarade rösterna omkring Paul. Han sa det också, en halv sekund efter de andra.

Mannen till höger om honom studerade kyrkans tak, där den märkliga väven sträckte ut sina smala tegeltrådar, som om Gud var en osynlig spindel som lurpassade på människan för att fånga in hennes själ. Prästen hade höjt båda armarna: ”Låt oss bekänna våra synder”, och nu var det andra ord som Paul hörde inom sig, outtalade ord på ett annat språk, dött som den uppspikade mannen i dunklet framför dem men liksom han uppstodet och levande igen varje gång människor samlades vid altare som detta – nej, inte som detta, som andra altare, uråldriga, förbjudna som orden själva, de ord som Paul så många gånger, men nu för så länge sedan, uttalat för att bekänna sin skuld, sin skuld, sin egen stora skuld, sin *maxima culpa*.

Innan de kom hit, när Paul hade flyttats från förhørsavdelningen till en vanlig cell, funderade han mycket på vad som skulle förväntas av honom i denna stund. När han suttit där med huvudet lutat mot cellväggens glatta vita teraplastyta hade han förstått att de inte kunde förvänta sig mycket alls. Han behövde inte låtsas som att han behärskade den ritual som utspelades framför honom, med den tjocka prästen, bönerna och altarets flagga. Det var inget läxförhör. Ingen kunde räkna med att han skulle kunna följa med i det som skedde – det var just därför de hade knuffat in honom i cellen, därför de hade behandlat honom som de gjorde, på det sätt som han ännu inte klarade av att tänka tillbaka på.

”Du, starke himmelske Fader, folkets vän sedan urminnes tider, har lovat att med mildhet och nåd ta emot alla som vänder sig till dig, för vår frälsare Jesu Kristi skull. Amen.”

Han kände igen allt utom de ord han hörde. Allt var likadant men allt var förändrat, som när man kommer in i den lägenhet där man vuxit upp som barn men som nu sedan länge bebos av andra. Han ville svara med ett ”Amen” men vågade inte, också runt honom i bänkarna var det tyst, och nu högg det åter till i Pauls arm, denna gång så starkt att han var tvungen att böja sig framåt i bänken, och än en gång kände han de två människors blickar, men han struntade i dem för nu kom minnena tillbaka, bröt sig in i kyrkan från gatan där utanför, trängde sig genom bänkraderna och ställde sig framför honom, demonstrativt, det var minnet av ett lock som trycktes igen, gick i lås, minnet av en kropp som trycktes samman, av mörker, av muskler som redan började skrika i smärta, av brist på luft, av en skräck som stängde av alla andra sinnen. *Trodde du att du kunde slippa undan mig?* sa minnet och Paul svarade, utan att röra på läpparna, *Herre Jesus Kristus, Guds son, förbarma dig över oss*, men minnet var starkare än han.

”Skärpning”, viskade mannen vid hans högra sida och Paul såg minnet rätt in i ögonen och lyckades räta på ryggen. ”Sluta jämra dig”, sa mannen medan prästen höjde rösten igen och sjöng: ”Ära åt Gud i höjden och frid på jorden bland dem som Gud älskar, ära ske Gud som från sin tron ser ner på oss och bevarar oss, mer än andra folk”, och Paul var lika vilse i dessa ord som om han släppts ner i en främmande stad. Hans karta var tvåtusen år gammal och det enda språk han förstod – *Gloria in excelsis Deo et in terra pax* – skulle kunna få honom skjuten som spion för främmande makt. Skulle föra honom tillbaka till cellen, till korridorerna, till uniformerna, till den värsta skrällen av alla.

Kyrkan var mer avskalad än han mindes från besöken med skolan, den var kontrollerat militärgrå som en tyst pansarkryssare. Han kände igen de upplästa bibelorden om hur Salomo blev kung över Israel och i Givon såg Herren i en dröm, men Pauls tankar var fortfarande kvar på den andra platsen, i ett rike av plastväggar, törst, smärta, av det fasansfulla. Han slöt ögonen, försökte kontrollera sin andning, stirra på byggnadens tunga, grå fönster. Men minnet släppte honom inte. Om de stoppar in mig där igen klarar jag det inte, tänkte han, han visste inte för vilken gång i ordningen, jag klarar det inte, klarar det inte, men då var de vid den andra läsningen, Psaltarens 145:e psalm, ”Herren är nära alla som ropar”. *När jag ropade på dig, Gud, tänkte han, då gjorde du inte vad jag begärde. Hörde du mitt rop? Var du nära mig men jag märkte det inte? Du räddade mig inte, du förgjorde dem inte.* Denna psalm reciterade judarna i lägren, vad tänkte de då, hur stort var deras tålmod med dig, Gud, vad översåg de med, vad tolererade de innan de slutade lita på dig, hoppas på dig, tro på dig, innan de slutade älska dig?

Efteråt, när han satt i sin egen lägenhet med ett nytt bandage kring det öppna såret på vänster överarm, skulle han försöka minnas predikan. Men han hade varit för fylld av skräck för det som skulle följa. Kvar fanns bara brottstycken av prästens ord: *Nej, den heliga familjen var inte asylsökande, de tog sig visserligen till Egypten men högst tillfälligt, så snart faran var över tackade de för skyddet och återvände till sitt eget land, där de hörde hemma. De gamla israeliterna erbjöds inget hemspråk, de anpassade sig inte efter babylonier, palestinier och araber, de litade på Gud och på sina konungar, på David och Salomo och på sin egen nation och sitt eget folk. På samma sätt ...* Det som skulle ske efteråt dränkte allt, den som vet att tsunamivågen kommer lägger inte märke till färgen på bilarna som passerar.

Så reste sig ett par av de äldre besökarna, och sakta följde de andra efter. Paul och männen vid hans sidor gjorde likadant. Prästen höjde sina armar igen. ”Då var det dags va, min lille gubbe?” sa en av männen bredvid Paul. Han låtsades som att han inte hörde, han såg ner på sina händer och försökte hålla dem stilla när han lyfte upp det blekgula häftet som legat framför honom, uppslaget på en sida med en text han tidigare aldrig läst. ”Låt oss gemensamt ge ett tecken på vår samhörighet med Kristi Svenska folkkyrka”, sa prästen. ”Jag tror på en enda Gud”, svarade hans församling och de två männen från hirden tittade intensivt på Paul. Han läste med de andra, släpande, noggrann med att inte tala för tyst så att de skulle kunna hålla det emot honom senare. Allt detta hade han sett framför sig, försökt förbereda sig på, repetera som en skådespelare inför ett manus han bara skulle följa, inte ha synpunkter på. ”... som har gjort himlen och jorden. Jag tror liksom mina förfäder sedan århundraden tillbaka på Jesus Kristus och är en korsriddare mot islam och alla andra religioner som är främmande för vår nation. Jag tror på den heliga Svenska folkkyrkan, den urgamla nordiska kristendomen, vårt arv, vårt folk.”

Paul gjorde allt för att läsa innantill med stadig röst men tyckte att varje stavelse tvärtom avslöjade honom genom att komma ut hes, falsk, lissande. ”... jag är trogen vår ärkebiskop och tar avstånd från falska profeter som helgon, påvar och patriarker. Jag förskjuter utbrytare, söndrare och förrädare. Jag tror på syndernas förlåtelse, de dödas uppståndelse och ett evigt liv och önskar min älskade nation all välgång i evigheters evighet. Amen.”

”Amen”, sa Paul med hög röst. ”Amen.” Han tyckte att mannen på hans högra sida nickade, långsamt. Ingen av de två hade läst med i orden. ”Är du hungrig?” viskade den andre

och Paul hörde leendet i hans röst. Prästen mässade: ”Helig, helig, helig”, och en annan röst, en kör av röster från årtionden i Pauls huvud, svarade *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth, Pleni sunt caeli et terra* och han sänkte huvudet. De gyllene änglastatyerna med sina basuner tycktes luta sig över honom. ”Vår Fader, du som är i himlen”, och än en gång var Paul tvungen att läsa i det lilla gula häftet för att klara av att följa med i något han kunnat utantill sedan han var fem år och hans mamma höll sin hand på hans panna i sängen och han kunde se hennes leende i rummets halvdunkel. *Amen. Amen.* Nu vände sig prästen mot altaret och Paul kände sin andning bli häftigare och de andra besökarna smalt ihop till en abstrakt massa, som väggarna i en tunnel där man färdas mycket snabbt. Det är bara vanligt bröd, tänkte han. Det kan inte skada dig. Ingenting annat än vanligt bröd, och prästen höll upp två vita skivor i ljuset och sa något som Paul inte uppfattade, återigen var det andra ord, ett annat språk, som ekade i hans huvud, till doften av rökelse och damm, *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi*, och allt gick mycket fort nu och mannen till vänster om honom tog åter ett tag runt hans överarm, hårt som om han var på väg att falla, och Paul kved högt utan att tänka: ”Snälla, kan du inte bara sluta, det gör så fruktansvärt ont”, och besökarna runt omkring dem måste ha hört, och hans egna ord gjorde honom skräckslagen men till hans stora förvåning blev greppet omedelbart mjukare – kanske blev hirdmannen imponerad över hans mod, kanske var det ren förvåning – ”Kom, Herrens måltid är uppdukad för hans heliga kyrka”, sa prästen och nu släppte mannen helt Pauls arm och tog i stället tag i armen på hans jacka och drog honom framför sig, ut ur bänkraden och in i kyrkans mittgång, där han var nära att stöta emot en skäggig man vars trådlösa handishmick blinkade på kragen, *bara vanligt bröd, vanligt*

vin, och tre personer stod nu mellan Paul och prästen, bakom honom stod hirdmannen som nyss hade kramat hans arm, efter honom den andre, och så var det bara Paul och prästen och brödet, och Paul tog det och stoppade det i sin mun, han kände hur den tunna degen fastnade i kindtänderna och på tungan, men han tuggade, och en församlingsmedlem stod framför honom med en bägare och han tog emot den och tog en klunk, och det smakade som vanligt syntvin och han tuggade och tuggade och svalde och svalde och så var han tillbaka på sin plats, mellan de två hirdmännen.

”Det var väl inte så farligt?” viskade Frank, och Paul tuggade och petade med tungspetsen på de degbitar som satt fast mellan hans tänder. ”Låt oss gå i frid”, sa prästen, och nu kunde Paul svara, ett tyst ”*Deo gratias*” som ingen hörde för de andra sa återigen något annat, och nu spelade orgeln upp, starkare än någonsin och när alla reste sig stod Paul och hirdmännen upp med dem.

”Så sjunger vi som avslutning den psalm som är tillägnad Guds kyrka i vårt land på jorden”, sa prästen och Paul visste vad som skulle komma, det hade han många gånger läst om och sett på strömningar, och han tog upp sin psalmbok och bläddrade fram till rätt nummer, fortfarande med klumpar av deg i munhålan, indränkta av den syrliga smaken av det klonade fabriksvinet.

”Fädernas kyrka i fädrens land, kärast bland samfund på jorden”, sjöng de, och Paul försökte sjunga med dem, trots att hans tunga tycktes leva sitt eget liv. ”Vida hon famnar från strand till strand, fast är hon grundad av Herrens hand, byggd till hans tempel i Norden.” Den yngre hirdmannen hade tagit upp sin handish, format den till en boll och knådade den nu, förstrött, som ett av småbarnen som fått en leksak att syssla med under gudstjänsten för att inte störa de vuxna. ”... ungdomen kristnad är Nordens vår, Nordens framtid och hälsa.”